

УДК 372.881.111.1

**ПРО ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
І ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Ю.О.Кравченко

викладач,

*Київський національний економічний університет імені В.Гетьмана,**член Національної спілки журналістів України*

У статті розглядаються умови і засоби реалізації комплексного підходу до викладання й вивчення іноземної мови. Надаються приклади різних мовних (тренувальних, підготовчих, аналітичних, первинних, елементарних) та мовленнєвих вправ (синтетичних, комунікативних, ситуативних, творчих). Підкреслюється важливість оволодіння фонетикою мови, що вивчається.

Ключові слова: викладання іноземної мови, фонетика, мовні вправи.

Щоб визначити головну мету та проміжні цілі вивчення й викладання іноземної мови, слід на методичному рівні спланувати і спрогнозувати потреби та вміння, нахили студентів щодо їх потенційних можливостей у такому навчанні, а також скорегувати відповідним чином методичну діяльність викладача. Слід пам'ятати, що в основі класичного підходу до вивчення іноземної мови лежить розуміння мови як реального й повноцінного засобу спілкування. Такий комплексний підхід спрямований, у першу чергу, на те, щоб розвинути у студентів здібності розуміти та «створювати» мову відповідними звуками, бажаннями та прагненнями не тільки її розуміння, але й всебічного відтворення. У такому сенсі важливо пригадати, наприклад, положення лінгвосціологічної методики, що ґрунтується на аксіомі соціокультурної детермінації мислення й мовних структурах. Її метою, як відомо, є навчання розуміння мовної культури співбесідника. Крім того, ця методика об'єднує мовні структури (граматику, лексику тощо) позамовними чинниками. І це також корисний момент для вивчення та вдосконалення знань з іноземної мови.

Слід відзначити, що чільне місце у методиці вивчення й опанування студентами іноземних мов займають інформаційно-комунікативні технології. Інформатизація істотно впливає на процес придбання знань, бо ці технології дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість сприйняття, поглибити розуміння засвоєння величезних масивів знань. Для ефективної організації навчального процесу з використанням інформаційно-комунікативних технологій викладач ВНЗ має заздалегідь підготувати презентацію, дати список веб-сторінок та інших джерел, що сприятимуть розв'язанню поставленого завдання, а також дібрати питання або сформулювати проблему, котра підлягає обговоренню та вивченню. Причому доцільно висувати такі проблеми, які мають бути комплексними й обов'язково розв'язаними. Досвід переконує, що чим точніше й коректніше будуть сформульовані такі завдання, тим якіснішим буде й кінцевий результат. Важливо також обговорити підсумкову презентацію, результат спільної роботи (оформлення, вид, розміщення на сайті тощо).

В залежності від того, наскільки добре студент зрозумів тему, урок, дискусію й оволодів уміннями, навичками оперування даним обсягом матеріалу мови, вправи можуть мати характер тренування (далі – мовні вправи) і називатися тренувальними, підготовчими, аналітичними, первинними, елементарними, не комунікативними або ж характер мовної практики (далі – мовленнєві вправи) і називатись синтетичними, комунікативними, ситуативними, творчими.

Мовні вправи спрямовані на вироблення первинних умінь і навичок користування окремими елементами мови, що вивчається, а їх метою є підготовка студента до подальшої мовної діяльності. Особливу увагу слід приділяти добору мовного матеріалу. Цей матеріал не повинен об'єднуватися визначеною лексико-граматичною темою. Граматичні й лексичні явища повинні повторюватися у текстовому матеріалі достатню кількість раз, щоб дати змогу студенту спостерігати та узагальнювати ці явища. Мовленнєві вправи виконуються впродовж усього курсу навчання, оскільки навичками легше оволодіти окремо. Відомо, що навичка, вироблена на свідомій основі, відрізняється особливою тривалістю та гнучкістю. Отже, слід сприяти тому, щоб студент добре зрозумів особливості опрацьованого мовного матеріалу. У

зв'язку з цим характерною рисою мовних вправ має бути багаторазове представлення зразка та різноманітність типів і видів таких вправ. У межах порівняння «тренування-практика» у мовленнєвих вправах з точки зору розвитку процесу становлення мовних навичок слід розрізняти такі види вправ: первинні, вторинні, мовні.

Первинні вправи слідує здійснювати безпосередньо за поясненням і мають на меті вироблення первинних умінь, а потім навичок.

Елементарно-рецептивні вправи полягають у знаходженні студентами вивчених одиниць мови при читанні або прослуховуванні. Методично важливо дотримуватися певної послідовності у діях при ознайомленні студентів із рецептивним граматичним матеріалом, а саме: спочатку відбувається представлення нового граматичного матеріалу на дошці (картці тощо). Наприклад: *read the sentences and find the difference*. Далі слідує етап установа значення нового граматичного явища на основі аналізу декількох письмових контекстів. Наприклад: *translate into Ukrainian; what elements does Present Tense consist of?* Закінчити варто формулюванням правила, що включає вказівку на формальні та змістові ознаки нового граматичного явища.

Репродуктивні вправи полягають в усному та письмовому (або лише в усному) відтворенні відомих нам одиниць матеріалу мови та їх комплексів. Наприклад: *tell me, please, what tense will you choose in this situation*. Тому робимо висновок, що рецептивні операції тісно пов'язані з репродуктивними й навпаки.

Вторинні передмовленнєві вправи призначені для подальшої автоматизації первинних навичок шляхом застосування навичок, котрі виробляються у процесі реалізації вторинних умінь.

Комбінаторно-рецептивні вправи полягають у співвідношенні впізнаних елементів і знаків мови між собою та із ситуацією при прослуховуванні й читанні з метою розуміння висловлювань. Тренування рецептивно граматичного матеріалу передбачає виконання ряду диференційованих, підстановчих і трансформаційних вправ.

Репродуктивні вправи полягають у відтворенні та сполученні у відповідності з мовною ситуацією засвоєних мовних одиниць для усного та письмового вираження думок, наприклад: *listen and repeat*.

Вважаємо, що є всі підстави умовно розділити такі етапи навчання фонетики іноземної мови: 1) ознайомлення з новим фонетичним матеріалом; 2) автоматизація дій студентів з новим фонетичним матеріалом в аналогічних ситуаціях мовлення головним чином на рівні фрази/речення; 3) подальша автоматизація дій студентів з фонетичним матеріалом на рівні понадфразової єдності; 4) вільне мовлення згідно з нормами та правилами фонетичної системи іноземної мови.

Використання словників у процесі навчання фонетики іноземної мови дещо відрізняється від їх використання у процесі навчання граматики. Це зумовлено тим, що фонетична компетентність є базою усного спілкування, тому використання додаткового джерела наукових знань – словника – має бути всеохоплюючим та супроводжувати всі етапи роботи над фонетикою іноземної мови одночасно. Для формування та вдосконалення фонетичних навичок варто зосередити увагу саме на орфоепічних, антропонімічних, топонімічних і тлумачних словниках. Їх використання методично виправдане як на етапі ознайомлення з новим фонетичним матеріалом, так і на етапах закріплення навичок (на рівні фрази/речення та на рівні понадфразової єдності). За допомогою цих словників студент може отримати інформацію з транскрипції слова про вимову звуків у ньому. Як відомо, повнішу інформацію не лише щодо вимови окремих звуків у словах, але й про інтонаційні моделі представляє орфоепічний словник, тому він найкраще підходить в якості додаткового джерела навчання початків фонетики мови – формування бази фонетичного й фонематичного слуху у студентів.

Вправи на диференціацію звуків, які студенти часто сплутують, не розрізняють. Вони виконуються на рівні окремих слів або коротких речень. Завдання може бути сформульоване у такий спосіб: прослухайте пари слів і визначте, чи однакові в них перші приголосні звуки/останні приголосні звуки/голосні в середині слова тощо. У вправах на ідентифікацію звука, мета яких полягає у розпізнаванні звука як відомого з певними характеристиками, студенти мають прослухати та ідентифікувати звуки.

Це головним чином рецептивно-репродуктивні вправи на імітацію одиниці мовлення, некомунікативні та умовно-комунікативні. У некомунікативних імітативних вправах доцільно звертати увагу на певні характеристики звуку (довготу, наголос, аспірацію тощо), що робить імітацію свідомою. Щодо умовно-комунікативних вправ, то варто використовувати такі їх види: імітація зразка мовлення, підстановка у слова, словосполучення, відповіді на запитання – лаконічні та повні. Показати мову у всіх її проявах – чи не основне завдання викладача вишу, адже саме завдяки цьому студенти згодом зможуть користуватися нею. Наступний крок у правильній методиці викладання іноземної мови – допомогти студентам глибше зрозуміти значення (лексичне і граматичне) цілком нової для них мови. Коли студенти вже введені у мовне середовище, їм здебільшого зрозумілі мовні конструкції, є сенс практикувати мову в умовах контролю. Це дасть їм змогу зрозуміти, що вони рухаються у правильному руслі.

Зауважимо на тому, що мовленнєва практика не повинна займати багато часу на початкових етапах вивчення мови. виправлення помилок допомагає студентам покращити їхнє розуміння значення і структури мови загалом. Роль викладача полягає у тому, щоб вказати на помилку та проконтролювати її виправлення, якщо студент не в змозі зробити це самостійно. В методиці викладання іноземної мови першорядне значення надається належному формуванню та розвитку вміння читати різнотипні тексти. Науковці довели, що читання іноземною мовою само по собі є одним із найважливіших видів іншомовної мовленнєвої діяльності. До того ж читання моделює навички письма та є одним із провідних шляхів вивчення іноземної мови і літератури.

Практичне оволодіння іноземною мовою неможливе без засвоєння її граматичних структур і без формування слухо-вимовних і ритміко-інтонаційних навичок. Ефективна й цілеспрямована організація навчального процесу в комунікативному руслі у поєднанні з соціокультурним підходом, з одного боку, й контролем рівня розвитку граматичної та фонетичної компетентностей, з іншого, вимагає врахування основних принципів і дотримання основних вимог, котрі впливають на успішність навчання студентів, мотивацію навчання та саморегуляцію навчально-пізнавальної діяльності.

1. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.abroad.ru/English/termin/1.htm>
2. Вовк О. І. Формування англomовної граматичної компетенції у майбутніх учителів в умовах інтенсивного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2008. – 176 с.
3. Гриценко Е. И. Реализация коммуникативного намерения при обучении грамматическому аспекту общения в языковом вузе [Текст] / Е. И. Гриценко // Вісник ХДУ ім. В.Н. Каразіна. Романо-германська філологія : зб. наук. праць / Відп. секретар Л. Р. Безугла. – Х., 1999. – № 435. – С. 18-21.
4. Виноградова О. С. Проблемные методы в обучении иностранным языкам / О. С. Виноградова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://distantioso.ru/library/publication/vinogradova.htm>

Кравченко Ю.А. Об интерактивных методиках преподавания и изучения иностранного языка.

В статье рассматриваются условия и средства реализации комплексного подхода к преподаванию и изучению иностранного языка. Приводятся примеры различных языковых (тренировочных, подготовительных, аналитических, первоначальных, элементарных) и речевых упражнений (синтетических, коммуникативных, ситуативных, творческих). Подчеркивается важность овладения фонетикой языка, который изучается.

Ключевые слова: преподавание иностранного языка, фонетика, языковые упражнения.

Kravchenko Yu. O. About interactive training techniques and learning foreign languages.

The present article deals with conditions and means of formation of a complex approach to teaching and learning a foreign language. It presents different examples of language exercises and emphasizes the importance of phonetics.

Key words: Teaching a foreign language, learning a foreign language, language exercises, phonetics.